

Studiereisen var arrangert av Svenska Arbetsgivareforeningen, Stockholm. Reisen varte fr.o.m. 8.1.67 t.o.m. 13.1.67.

Følgende institusjoner og bedrifter ble besøkt:

1. Svenska Arbetsgivareforeningen, assistent Hugo Johansson, Seksjonen for medicinsk og hygienisk ekspertis- Stockholm, 9.1.67.
2. Kgl. Arbetarskyddset, överingeniör Starland, Stockholm 9.1.67.
3. Svenska Färg-Fabrikantenes-Förening (SveFFF), Stockholm, - verkställande direktör og generalsekretär C.E. Dahlquist, 9.1.67.
4. "Giftnämnden" ved förmanen Apotekare Lönngren, 10.1.67.
5. Kockum's Mek. Verkstad, Malmö - dr. K. Haglind (industriläkare) og skyddsinspektör Johansson, 11.1.67.
6. Götaverken, Göteborg ved skyddsinspektör Nils Sundstedt, 12.1.67.
7. AB-Flygmotor, Trollhättan - skyddsingeniör Atle og dr. Holmgren, samt de øvrige medlemmer av bedriftens egen "Giftnämnd" og "Granskningsnämnd", 13.1.67.

Det må påpekes at Svenska Arbetsgivareforeningen er preget av en meget sterk og aktiv holdning til alle skyddsspørsmål. Det er foreningen sammen med store industrigrupper som har tatt initiativet til å finne et mere effektivt og fremfor alt i sin virkning mere sosialt merkningsystem enn YSAM-systemet, som såvel Svenska Arbetsgivareforeningen som store industrigrupper er lite fornøyd med. Man anser YSAM-systemet i disse kretser som utilstrekkelig i flere henseende. Selvsagt deles denne oppfatning ikke av Sveff.

1) Besøk hos Svenska Arbetsgivareföreningen.

Assistent Hugo Johansson ga en omfattende oversikt over etiketteringsproblemers praktiske og teoretiske (juridiske) sider. Han illustrerte sin redegjørelse ved å henvise til de forskjellige bestemmelser og lover som kommer til anvendelse ved "merknings-spørsmål" i Sverige. De aktuelle bestemmelser ble sammen med ham gjennomgått og debattert.

Tanken om å beskytte både arbeidstageren og konsumenten i det hele tatt mot faremomentene ved anvendelse av potensielt farlige stoffer og produkter (inneholdende flere stoffer) førte i Sverige etter krigen til en "Motion" i Riksdagen (krav om varedeklarasjon) som tok sikte på en omfattende etiketterings- og opplysningsplikt. Selve "aksjonen" utløste en lengre debatt med argumenter og motargumenter, men kom ikke frem til et praktisk resultat i form av den påtenkte etiketteringsplikt. Ikke destomindre ble en mindre del av hele problemkomplekset tatt opp igjen, men nu utenfor Riksdagen.

Det ble nedsatt en komité for å utrede et merkningsystem for malinger, lakker o.l. Denne komité besto av representanter fra Yrkeshygieniska Avd. ved Statens Institut för Folkhälsan, Sveriges Färgfabrikanters Förening, Målarföretagens Riksförening, og Svenska Målarförbundet, og komitéens fulle navn er Yrkeshygieniska Samarbetsorganet för Färgprodukter, forkortet til YSAM-komitéen. Til tross for at komitéen skulle befatte seg med stoffer som nyttes på tusentall av svenske arbeidsplasser (f.eks. bruk av tynnere og avfettingsmidler), var industriens folk, hverken arbeidsgivere eller arbeidstagere representert. Dette er desto mere forbausende når man vet hvor velutbygget svensk skyddsarbeidstjeneste er i mange svenske industrigrener og hvor intensivt denne tjeneste utfører sitt arbeide.

Anvendelsen av YSAM-systemet er en rekommandasjon på privat basis. Det er direkte feilaktig å oppfatte "Systemet" (slik som tilfellet er på enkelte hold i Norge) som en "offentlig foranstaltning" eller endog som stadfestet ved lov. * Det står enhver fargefab-

* Se nærmere i mappen "Giftnämnden". Brev av 28. juli fra "Giftnämnden" (222/1966) til Y.H.I.

rikant fritt å nytte et annet og eventuelt bedre system. Konsumenten på sin side står likeledes fritt å godta varer merket etter "Systemet" eller å kreve tilleggsopplysninger for å verne de ansatte bedre enn "Systemet" gir anledning til.

Dette har store svenske industrigrener også gjort i stor utstrekning. De har på egen hånd utarbeidet spørsmål-lister, som går langt ut over "systemets" til dels ganske vage informasjoner. De forskjellige store konsumentgrupper f.eks. verftene og Volvo-konsernet har også vært i kontakt med hverandre for eventuelt å samarbeide sine nuværende spørreskjemaer som f.eks. er resultat av en utvikling gjennom flere år.

Kritikken mot YSAM-merkningen retter seg mot et flertal av forhold:

1. Den gjelder bare for maling med kost. Den omfatter ikke småpakkingen.
2. Man har etterlyst opplysninger om flammepunkt.
3. Man er p.gr.a. egne industrierfaringer kommet frem til at adskillige stoffer bør klassifiseres i en høyere fareklasse enn tilfellet er.
4. Man etterlyser opplysninger vedr. hudkontakt m.m.
5. Man påtaler systemets ganske vage begrepsdefinisjoner samt dets mangel på mere detaljerte informasjoner. I så henseende er det meget instruktivt å sammenligne de industrielle spørreskjemaer, som finnes vedlagt denne utredning under rapportene vedr. industribesøk.

Ellers må påpekes at angjeldende svenske industrier, takket være de enorme beløp som hvert år plasseres i ordre for maling, lakker, tapeter m.m., har maktet å tvinge sin vilje gjennom, i og utenfor Sverige. Den som ikke svarer skikkelig, får ikke solgt.

Reaksjonen fra Sveff's side er ikke noe videre positiv, og det er bare nølende man taler om en ny revisjon av systemet våre 1967, bl.a. for å få med en del av de stoffer som i de senere år har kommet til. Svenska Arbetsgivareföreningen har fulgt hele utviklingen med stor og positiv interesse. Organisasjonen er kanskje mest interessert i at de forskjellige industrielle spørreskjemaer

kan samarbeides for derved å eliminere en altfor stor mangfoldighet av spørreskjemaer på dette område. *

For klassifiseringen av stoffer i YSAM-systemet spiller både "Giftstadgan" og "Giftnämnden" en rolle. "Giftstadgan" er utarbeidet av Apotekkontoret i Medicinalstyrelsen, en institusjon som helt motsvarer Apotekkontoret i Helsedirektoratet. "Giftnämnden" er en ganske ny og egen organisasjon under ledelse av apoteker Lönngren. "Giftnämnden" sorterte først under Handelskamrarnas Nämnd, men er nu direkte underlagt Socialministeriet. Det finnes ingen norsk parallell til svenska "Giftnämnden", (se nærmere: Besøk hos Giftnämnden).

Den vage tekstutformingen i YSAM-klassifiseringen har det ikke lykkes å få eksakte definisjoner til. Ved ingen av mine besøk har det vært mulig å få rede på hva det menes med uttrykket "normalt ventilerade utrymmen". (Se bl.a. Klasse A). I beste tilfelle henholder man seg til "den ventilasjonen som etter de svenske bygningslover-og bestemmelser skal finnes i moderne nybygg". Hva så med ventilasjon i de eldre bygninger, og hva med de i alle fall i Norge ikke sjeldene nybygg med ventilasjonssvikt (se Regjeringsbygningen). Dertil kommer som kjent "ventilerte rom" (på tegnebrett) hvor luftvekslingen skjer like under taket, men aldri når ned til dem som er i rommet. Hele formuleringen er en "Forlegenhetsfrase" som ikke kan dekke over en avgjørende svakhet i det utførte arbeide, hvis resultat på mere enn en måte er preget av store motsetninger som synes å ha vært tilstede i komitéen. Den har ellers holdt seg ganske i ro de senere år.

Aktiviteten har ligget hos de store bedrifter som ikke synes at YSAM-merkningen ga arbeidstagerne den fornødne beskyttelse, eller verntjenestens folk de nødvendige informasjonen.

Sett mot denne bakgrunn ville en "legalisering" av det svenske YSAM-system i Norge gjennom Kgl. Resolusjonr, påbud og/eller rundskriv ved Statens organer være lite heldig. Bortsett fra at en-

*) I henhold til et av referentens notater fra besøket på "Göta-verken", (Göteborg) har idéen om en eventuell ensartet liste blitt diskutert for første gang i 1965.

hver "legalisering" ville bety en indirekte støtte til Sveff's motstand mot de svenske industriers kamp for å skaffe full sikkerhet på arbeidsplassene, vil en "legalisering" også bli oppfattet som et bakholdsangrep på alle de positive krefter i svensk industri, enten disse er å finne blant svenske arbeidsgivere eller den svenske landsorganisasjonen. Man må ha klart for seg at det arbeide som hittil er utført av Kockum's, Götaverken (med hele den svenske verftsindustri bak seg!) og Volvo, virker banebrytende også for andre industrier i Sverige, og kanskje også i Norge.

2. Samme dag besøktes, sammen med Hugo Johansson, överingeniör Starland (Arbetarskydds-styrelsen) som ga et kort resymé vedr. svenske arbeidstilsynets organers erfaringer med YSAM-systemet. Overingeniøren påpekte det positive og viktige arbeide som utførtes av Kockum's og andre verfter, og ga uttrykk for at disse bedrifters innsats ga en langt bedre beskyttelse enn YSAM-merkningen alene. Systemet hadde opprinnelig vært tenkt som et første skritt på veien, men det hadde ikke vært noen vesentlig utvikling senere. Systemet hadde i sin tid blitt til etter lange og vanskelige forhandlinger. Motstanden fra Sveff var, og er betydelig. Overingeniör Starland var, såvidt man kunne forstå, interessert i om og hvorvidt det skulle være mulig å finne en "fellesnevner" for de forskjellige spørreskjemaer som nu var i bruk ved en rekke bedrifter, når det gjaldt innkjøp av malinger, lakker, tynnere og andre kjemiske produkter!

Ellers fikk man det bestemte inntrykk at situasjonen i Sverige for malernes vedkommende var under adskillig bedre kontroll enn i Norge. Dette kan skyldes en rekke faktorer, men kan på ingen måte bare settes på konto av YSAM-merkningen, hvis merkning etter storkonsumentenes erfaringer ganske ofte er for "slapp", (f.eks. plasering av en vare i klasse "B" istedenfor i "C"). Dertil kommer dessuten at "malingen med rull" representerer en adskillig større (og av YSAM ikke forutsatt) fordampning enn malingen med kost. Det synes som om angjeldende svenske malergruppe selv driver et ganske intenst beskyttelsesarbeide på sine arbeidsplasser. Malerne samarbeider meget godt både med det svenske arbeidstilsynets organer, med Arbeidsgivareförbundet, og med "Giftnämnden". Alt dette utelukker naturligvis ikke

at det forekommer tilfelle av kraftige påvirkninger, spesielt hos tapetserere og linoleums-leggere (anvendelse av lim med flyktige og bedøvende løsemidler). Det skorter i Sverige som i Norge på et teknisk brukbart beskyttelsesopplegg på denne sektor. Ellers er eksposisjoner mot fri-damper ved gulvlegningslim fra "Cementex" (Svenska Blacking) under praktisk utredning i Lund. Etter avtale med dos. Teining ved Lund's Lasarett skal det foretas inngående undersøkelser av dem som skal preparere 7000 m² gulvflate med nevnte lim.

Man må også ha klart for seg at "Giftstadgans"- bestemmelser og "Giftnämnden" står meget sterkt i Sverige. Såvidt jeg kunne forstå, ble de av disse organer utgitte bestemmelser m.m. i meget stor utstrekning virkelig etterlevd. Det var ikke min oppgave å få rede på hvorfor man respekterte Svenska Medicinalstyrelsen (Apotekkontoret) i langt større grad enn tilfellet er i Norge. Etter erfaringer ved Y.H.I. er neglisjering, resp. åpenlys unnlatelse i å etterkomme Helsedirektoratets, Apotekkontorets, bestemmelser om korrekt etikettering m.m. en bare altfor hyppig foreteelse. De praktiske kontrollmuligheter f.eks. hos fargehandlere og importørene (resp. de s.k. "agenter") er som kjent meget beskjedne i Norge.

3. Dagens siste besøk sammen med Hugo Johansson var på kontoret til "Svefff" i Apelbergsgatan 58, Stockholm, hvor man fikk anledning til å tale med herr C.E. Dahlquist. Dette besøk har hos referenten etterlatt et dessverre ganske negativt inntrykk. Det ble fra Svefff's side gitt uttrykk for YSAM-systemets høye kvalitet, og systemet ble videre ansett for å være perfekt og ufeilbart. Heller ikke "Svefff" hadde en fornuftig definisjon vedr.: "normalt ventilerade utrymmen". Enda en gang tok man sin tilflukt til bygningslovens bestemmelser. For å bevise malingenes ufarlighet, leste herr C.E. Dahlquist opp fra en artikkel i et svensk malertidsskrift. Artikkelen var skrevet av en svensk lege og konkluderte med at man på adskillige år ikke hadde sett tilfelle av "förgiftningar".."(intoxicatio)". Herr Dahlquist ble gjort oppmerksom på at man med intoksikasjoner i medisin mente noe ganske annet enn det som var aktuelt, nemlig alle tilfelle av omtåkethet, susethet, kvalme m.m. - og at det også bare

skulle mangle at man i Sverige av idag skulle finne "förgiftningar" av denne type som et kurant fenomen. Det er å anta at disse bemerkninger forble uten virkning. Ved skjebnens ironi fantes i samme hefte en artikkel (kanskje gjengivelse av malernes resolusjon ved det Nordiske Møte i København?). hvor det nettopp ble klaget over de hyppige påvirkninger i angjeldende yrke, en påstand som herr Dahlquist fant "uforståelig".

Det standpunkt som Sveff's representant inntar, vil være av sekundær betydning for norske interesser hvis ikke samme herr Dahlquist ordrett uttalte: "Vi betraktar Norge och Danmark som vårt hemma-market". Handelens og konkurransens spill vedkommer ikke denne utredning i og for seg, men ved en problemstilling av foreliggende art, bør alle som har eller kommer til å ha med denne sak å gjøre, være klar over at "Sveff" representerer et syn som en finner å være uforenlig med norsk oppfatning av arbeidsplass-sikkerhet. Dette synet er utformet av "Sveff" i YSAM-systemet, hvor man etter Sveff's opprinnelige mening har gått altfor langt - et system som ikke har funnet bifall i de sosialt interesserte svenske storbedrifter.

Det ble noe nølende antydnet muligheten av en "revisjon" av systemet, kanskje våren 1967. Det må tilføyes at referenten bemerket at f.eks. nitropropan eller tetrahydrofuran i det hele tatt ikke kunne klassifiseres i det nuværende system. Disse stoffer var helt ukjent for herr Dahlquist. - At referenten ved en senere anledning, hos Götaverken, fikk se utkast til en revisjon, og at nitropropan var oppført der som en av de meget få endringer, bør for orden skyld opplyses om. Man må dog anta at herr Dahlquist selv har lest angjeldende utkast hvis foreslåtte endringer var gått ut av minne. *)

Når et så lite givende besøk omtales såpass inngående, har dette sin grunn i det forhold at man her hadde å gjøre med den institusjon som på vegne av en stor og kapitalsterk svensk industri, uttaler at Norge og Danmark regnes til å være hjemmemarked. Denne institusjonens talsmann gir ennvidere uttrykk for

*) Dette utkast, som finnes vedlagt papirene fra Götaverken, er i og for seg ganske interessant og inneholder positive momenter - men vil neppe bli godtatt av den svenske industri, og er heller ikke etter Sveff's smak.

en så massiv uvilje til å forandre oppfatningen om YSAM-systemet, eller å godta kritiske bemerkninger (for ikke å tale om den svenske industriens "mottiltak" i form av virkelig effektiv etikettering), at det er all grunn til å være til det ytterste varsom overfor alt som måtte komme fra denne kant. Dette må man ha i mente ved eventuelle forsøk på norsk-svensk samkjøring i form av YSAM-merkning ved fabrikkene i Norge. Ellers skal referenten få lov å bemerke at den kritikk som her er uttalt vedr. Svefff og YSAM, ikke er rettet mot norske fargefabrikker, selv om disse har vedtatt å merke etter YSAM-systemet. Her må det enda en gang henvises til at selv om denne merkning er en frivillig sak i Sverige, bør man være på vakt mot å få denne merkning inn ad bakveien i Norge (som en frivillig overenskomst mellom norske produsenter) - siden reises da sikkert kravet fra interessert hold om å få YSAM "godtatt" av norske myndigheter. Dette vil føre til en meget uheldig situasjon, som kan resultere i endog meget kjedelige konsekvenser.

Resten av besøketiden nyttet herr Dahlquist til å informere de besøkende om de gjenvordigheter man hadde med etikettering på fire språk (for Danmark, Finland, Norge, Sverige). P.gr.a. plassmangel blir bokstavene usannsynlig små, og han etterlyste muligheten av å nytte et symbol for "ildsfarlig" (istendenfor tekst). Dette er en av de vanskeligheter man i det hele tatt har med etikettering, og man kan være enig med ham i dette. Ennvidere omtalte han alle de lovbrudd som Svefff måtte gjøre seg skyldig i under transport av maling fra Stockholm til Gotland og England. Det er mulig at samme forhold av kryssende transportpåbud- og forbud også er tilstede i Norge.

4. Besøk hos "Giftnämnden".

"Giftnämnden" dateres fra 1. juli 1963. Det er en selvstendig institusjon som nu sorterer under Kgl. Socialdepartementet. Målsettingen fremgår av apoteker Rune Lønngren's redegjørelse i Handelskamranes Nämnd - 1963 "Ny lagstiftning om gifter och bekämpningsmedel". Institusjonens daglige leder er Rune Lønngren, som dessuten er Nämndens ordförande, (se nevnte trykksak i "Giftnämndens" mappe). Det finnes ingen norsk ekvivalent til "Giftnämnden". Institusjonen dekker med sitt arbeide i stor

utstrekning dette "ingenmannsland" som erfaringsmessig eksisterer utenom apotekerlovgivningen, hvis bestemmelser, til dels p.gr.a. den rivende utvikling med tilsvarende økning av "kjemikalie-konsum" til industrielle, ikke farmasøytiske prosesser ikke har kunnet følge med eller ikke har kunnet tilpasses den aktuelle situasjonen. Det var sett mot denne bakgrunn, og ikke minst p.gr.a. Y.H.I. nokså nedslående erfaringer med henblikk på norske næringsdrivendes hyppige unnlatelser i å etterkomme eventuelle norske bestemmelser, en opplevelse å kunne delta i apoteker Lønngren's omfattende og levende-instruktive utredning vedr: "Giftnämndens" virksomhet. Slik som situasjonen nu er i Sverige, kan og skal alle næringsdrivende henvende seg til "Giftnämnden" når de er i tvil om korrekt etikettering eller etiketteringsplikt. Gal etikettering kan ikke lenger unnskyldes med at vedkommende ikke visste bedre. "Giftnämnden" har inntil videre ingen egen laboratorieavdeling, men samraarbeider med en rekke institutter når det gjelder analyse spørsmål. På direkte spørsmål meddelte apoteker Lønngren at "agenter, importører o.l." må sies å samarbeide loyalt, og noen vesentlig svikt har ikke forekommet. Ennvidere vil utilstrekkelig eller feilaktig merkning av produkter (svenske og utenlandske), når de blir oppdaget, føre til at det kan og vil bli tatt strafferettslig regress fra "Giftnämndens" side. Utover dette fikk man det bestemte inntrykk at næringsdrivende av typen "agenter, representanter, forhandlere" av kjemiske produkter etter gjeldende lov måtte være i besittelse av nokså skarpt definerte "kjemiske kvaliteter" for å kunne få lov"å handle, resp. importere" slike produkter. Et "handelsbrev" alene er ikke tilstrekkelig i Sverige. I Norge har Y.H.I. bevis for at folk uten ethvert kjemisk begrep kan og har importert f.eks. utenlandske linoleumslimer etc. - uten i det hele tatt å bry seg med å få vite varens nøyaktige innhold. Ei heller har en del av disse folk for vane å slå opp i Apotekkontorets bestemmelser m.m. Y.H.I. har endog hatt tilfelle hvor man åpent innrømmet ikke å kjenne til forannevnte bestemmelser resp. plikten til å søke om tillatelse til å selge visse varer (f.eks. "spritlimer" med stor metanolgehalt). - Selv om det også i Sverige hyppig forekommer klager vedr. mangelfull deklarasjon og/eller etikettering, kan det likevel ikke nektes for at situasjonen, takket være "Giftnämndens"virksomhet synes å være

under adskillig bedre kontroll enn i Norge.

Det foreligger, fra apoteker Ulla Swarén, en utredning (allerede nevnt: 222/1966) som omhandler giftlagstiftning m.m. Se også "Giftnämndens circular angående märkning av hälsofarlig vara m.m., den 17. dec. 1963"- samt "PM med riktlinjer för godkännande av föreståndare enligt gift och bekämpningsmedellagstiftningen fastställd av giftnämnden den 14. januar 1964".

Apoteker Rune Lønngren var av den oppfatning at YSAM-systemet ikke var tilfredsstillende, og det var ingen tvil om at man i "Giftnämnden" så med sterk og positiv interesse på den svenske industriens omfattende innsats for å sikre sine arbeidsplasser ved hjelp av egne spørreskjemaer. Ellers synes også "Giftnämnden" å helle til den oppfatning at man kanskje etterhvert vil kunne samarbeide de forskjellige spørreskjemaer. Man var "ganska angelägen" om å pointere at YSAM var en frivillig sak, og at det ikke forelå noen som helst "legalisering" her, ei heller en "godtakning" etc. fra offentlig instans.

Industribesøk

Samtlige industribesøk var planlagt i samarbeide mellom angjeldende bedrifter og Svenska Arbetsgivareförening. Tid og personell ble stilt til disposisjon i en slik utstrekning at man kunne diskutere samtlige problemer i alle detaljer.

5. "Kockum's" (Kockums Mek. Verkst.) - 11.1.67, Malmö.

Det var bedriftens lege dr. Haglind som i sin tid startet aksjonen for bedre etikettering og fyldige opplysninger ved alle innkjøp av malinger, lakker, tynnere og andre kjemikalier. Som bedriftslege med mange års erfaringer fra "Kockum's" mange arbeidsplasser kjente han til alle de skademuligheter og faremomenter som er knyttet til bruken av "kjemiske produkter". YSAM-systemet kunne ikke tilfredsstillende de berettigede krav på "sikre arbeidsplasser". Opplysningene var altfor få, unøyaktige og utilstrekkelige når det gjaldt å planlegge det forebyggende beskyttelsesarbeide. Under disse forhold ble det i intet samarbeide med bedriftens innkjøpsavdeling utarbeidet et spørreskjema (første utkast 1950) som leverandøren ved sitt anbud måtte fylle ut, hvis han skulle ha noen sjanse til å plasere de store ordrer det gjaldt

hos "Kockum's". (Se "Kockum's" - mappe: Formulär). Konfrontert med det harde faktum at meget store ordrer ville bli plasert der hvor man var villig til å besvare skjemaet, måtte medlemmene av "Svefff" kapitulere. Eksemplet ble etterfulgt av andre mekaniske verksteder (Verftene), og det er på dette område et meget intimt samarbeide igang. Man orienterer hverandre og behandler adskillige beskyttelsesproblemer i fellesskap.

Ellers må det pointeres at det meget omfattende informasjonsmateriale som bedriftene får inn ved sine spørreskjemaer, behandles strengt konfidensielt av en meget liten gruppe spesial-funksjonsrer i angjeldende bedrift. Det vil være feilaktig å tro at arbeidstakerne får mere detalj-opplysninger om sammensetninger enn det som måtte fremgå av plasseringen i de respektive YSAM-klasser (H-D) hvis norner er alment kjent. Det som arbeidstakeren får orientering om, er de omhyggelig utarbeidete beskyttelsesbestemmelser som bringes til anvendelse i hvert enkelt tilfelle p.gr.a. en nitid og allsidig "check upp" i bedriftens beskyttelseskomitéer e.l. Og det føres meget streng kontroll med at de gitte anvisninger overholdes.

Det er meget interessant å studere Kockum's "Märkning av färgprodukter" hvor YSAM og KMV-merkning er satt opp mot hverandre. Tallene i siste rekke refererer seg til Kockum's "Färgetiketter". Det må her påpekes at det er bedriften som avgjør hvilke "färgprodukter" som plasseres i klassene A-D! Og det har ennå ikke hendt at en YSAM-merket vare er blitt plasert i en lavere klasse, derimot er det motsatte ikke helt sjeldent. Ennvidere foreligger "Skyddsföreskrifter gällande för handhavandet av färger, lacker, oljor och lösningsmedel m.m. Kockums Mek. Verkstad AB" samt "Förteckning över skyddsmasker och filter att användas vid Kockums Mek. Verkstad AB."

Skyddsinspektör Johansson står ansvarlig for alt skyddsarbeide i bedriften i intim kontakt med dr. K. Haglind. Begge herrene ga ved hjelp av praktiske eksempler et udmerket overblikk over det pågående arbeide, dagens status og planer for fremtiden. Til tross for det enorme arbeide som er nedlagt, forekommer "påvirkninger" - dette kan skyldes menneskelig svikt, (ulydighet, mangel på disiplin m.m.). Men det forekommer også andre ting som man ikke alltid klarer å få under kontroll. Skydds-

inspektör Johansson nevnte tilfelle av "tri-rus" hos en gruppe hvor "rus"-virkninger ble konstatert opptill 3 ganger om dagen. I denne rustilstand hendte det at en av arbeiderne ble helt "vill" i øynene og tok et farlig tak på en kamerat. Denne bevarte ro og fatningen og fikk den andre til å gå ut med ham i det fri, hvor den "rusige" klarnet meget fort opp igjen. Angjeldende arbeide synes å være blitt utført innenbords. Nå ventet man spent på dosent Teinings utredning om forholdene ved arbeide med tri-holdig lim (golvlegging ved Lund Lasarett).

"Kockum's bruker ikke mere "Zn-rich-primer". Etter de foreliggende opplysninger skal dette ikke henge sammen med faren for "sink-feber" ved skjæring og sveising, men med det forbehold at den nye "jernoksyd-primer" skal gi bedre korrosjonsbeskyttelse enn sink, og samtidig hevdes at platenes mekaniske styrke økes. (Referenten er ikke kompetent til å vurdere denne påstand). Referenten fikk (kanskje feilaktig) inntrykk av at "Zn-rich-primer" allerede er på vei ut av de svenske verfter. Det ble bl.a. sagt at antikorrosjonsbehandling med disse "Zn-primer" forutsetter en meget intens og nøyaktig sandstrålebehandling, ellers kan effektiviteten være meget måtelig, og den nødvendige intensive sandstrålebehandlingen faller meget dyr. Angivelig slipper man intensiv-behandlingen ved Jernoksyd-primer. Ellers krever også denne primertype sine sikringstiltak, fordi det nyttes et flertall av løsemidler med intens lukt og betydelig slimhinneirritasjon.

Det er store utvidelsesarbeider igang på Kockum, og det tales om båter på inntil 200 000 tonn. Men den japanske skipsbygning står som en truende skygge på himlem, og ingen tør si hvordan utviklingen kommer til å bli i konkurranse med disse utenlandske verfter, som får kjempestatslån med mange års løpetid og forholdsvis rimelige renter, som intet svensk bankkonsortium kan tilby.

6. Götaverken - 12.1.1967, Göteborg.

Orienteringen vedr. det pågående sikrings- og merkningsarbeide ble gitt av skyddsinspektør Nils Sundstedt. Denne orientering var meget inngående og ble illustrert ved tilfelle fra daglig praksis ved Götaverken.

Følgende verfter samarbeider i sektoren: sikringsarbeide, merkning m.m., "Kockums"-Götaverken, Göteborg - Arendalsverftet-Eriksberg, Udevalla - Øresundsverftet - Lindholmen. Dette burde være samtlige verfter på den svenske vestkysten. Under møtet var også en ingeniør fra Eriksberg tilstede. Vedrørende YSAM-systemet ble det uttalt klart og tydelig at: "YSAM-systemet var foreldet. Det binner hender og føtter på sikkerhetsfolkene". - Tydeligere kan det neppe sies og heller ikke mere rammende og svarende til sannheten. Referenten vil bare tillegge at YSAM-systemet allerede var foreldet da det så dagens lys. Hos dets opphavsmenn savnedes og savnes idag enhver vilje til å "følge opp og erkjenne realitetene".

"Götaverken har i årenes løp utviklet 3 spørreskjemata (se "Götaverken"-mappen). Ved å sammenlikne disse 3 etterhverandre følgende utkast, får man et levende inntrykk av det rådende opplysningsbehov, slik som det etter hvert og i takt med utviklingen "utkristalliserte seg hos de ansvarlige vernefolk". En sammenlikning av de forskjellige utkast gir som resultat at bare en detaljert informasjon gir sikringsteknisk tilfredsstillende svar. Legg merke til at det i utkast nr. 3 kreves opplyst % av de forskjellige bestanddeler, i konkrete tallverdier, ikke bare slike vage informasjoner "mindre enn" og "mere enn", (se ellers dr. K. Haglinds kommentarer til utkast nr. 3 i "Kockum's-mappen").

Med hensyn til det også ved norske mekaniske verksteder bare altfor velkjente fenomen, at båter har tatt med seg maling m.m. fra utlandet til bruk i hjemlandets verfter, ble det meddelt at man i slike tilfelle tilskrev den utenlandske leverandør (det fantes endog ferdige spørreskjemaer på engelsk til dette bruk!), da det ellers ville være utelukket å kunne angi de nødvendige beskyttelsestiltak. I alminnelighet fikk man også tilfredsstillende svar - i motsatt fall måtte varen sendes til analysering før den ble brukt. Ved nybygninger foreligger det som oftest nøyaktig bestemte krav med hensyn til malingen som skal nyttes.

Bakgrunnen for valg av malingen er ikke bare å se i krav fra rederiets skipsinspektør o.l., men ofte også det forhold at rederiene har investert en del penger i enkelte fargefabrikker. Det er p.gr.a. slike informasjoner fra Norge og Sverige man må spørre seg hvorfor de store verftene ikke løser en del av sine sikkerhetskrav ved å starte en egen sentral fabrikk for maling,- lakk,- og tynnerproduksjon!)

Det var imponerende å se det voluminøse hefte som utelukkende befattet seg med grunnmalingen av en bestemt nybygning nr. XYZ som ga minutisøse anvisninger og beskrivelser av alle tenkelige yrkeshygieniske og tekniske sikringstiltak for båtens samtlige deler. Man fikk nærmest inntrykk av at hver m² var blitt "dekket" av spesialistene fra sikkerhetstjenesten. Heftet går videre fra skyddsinspektøren til den eller de respektive formenn ved nybygningen som svarer for at alle anvisninger blir etterfulgt. Selvsagt kan man ikke hindre at en eller annen av arbeidstakerne "slurver unna" på tvers av all planlegging og løpende ettersyn. Dermed kommer man igjen bort i det faktum at intet "system" kan gi beskyttelse, når de som skal beskyttes, ikke vil gjøre noen-ting selv.

7. Svenska Flygmotor AB, Volvoconcernen, Trollhättan - 13.1.1967.

Svenska Flygmotor AB har et meget omfattende produksjonsprogram. Bedriften har bl. meget annet en stor galvanisk avdeling med krombad, kadmering o.s.v.

Besøket startet, like etter ankomsten med et møte i "Giftnämnden"-d.v.s. at bedriften har satt opp en egen "Giftnämnd" med representanter for verneavdelingen, innkjøpskontoret, bedriftsledelsen (teknisk) og med bedriftslegen som selvskrevet medlem (se: "om gifter" i "Flygmotor"nr. 3 - 1965 p. 16/17).

Medlemmer i "Giftnämnden" - Trollhättan

Møte av 13.1.1967.

9 faste medlemmer

Øveringeniør: H. Atle (kjemiker) - ordförande
Ingeniør: B. Smith(")
Dr. S. Holmgren - lege
Ingeniør: Sohlström (kjemiker)
Innkjøpare: I Andersson
Ingeniør: E. Andersson (biotekniker)
Øveringeniør: Y. Vidmark (maskiningeniør)
Innkjøpare: R. Hansby
Brandsjef: W. Andersson
Som gjest: K. Wulfert (kjemiker) - Oslo

På disse møter gjennomgås de forskjellige skaderapporter, man analyserer årsaken, forsøker å finne eventuelle feil, saumfarer mulige etiketteringssvakheter, diskuterer bedriftens verneoppbygg m.m. og orienterer hverandre om erfaringene ved de enkelte avdelinger. Selvsagt øves det en meget skarp kontroll med om gitte ordre og fattede vedtak er blitt etterlevd, samt om de har virket etter sin hensikt. Innkjøpsavdelingen spiller en meget stor rolle i det preventive beskyttelsesarbeidet. Det var nærmest "utrolig" å kunne oppleve et slikt perfekt samspill - etter at referenten i årevis har arbeidet for nettopp en samkobling av innkjøpsavdelingene med vernefolkene i norske bedrifter uten å ha vunnet "gehør". Fremdeles forsvinner opplysnings- og informasjonsbrosjyrer fra kjemikalieleverandørene i stor utstrekning i norske papirkurver som "overflødig reklame". De når ofte, meget ofte ikke frem til vernefolkene! Helt annerledes hos Flygmotor AB eller hos Kockum's og Götaverken, hvor innkjøpsavdelingen er "bygget inn i vernetjenesten".

Ved siden av "Giftnämnden" finner en "Granskningsgruppen". Ved å studere i "Flygmotormappen" løpeskjema fra "beställning" til "Påklistr. av etikett", vil man finne ut når "Granskningsgruppen" kommer inn i bildet.

Denne "granskningsgrupp" arbeider på basis av:

- 1) Risk och Innehållsdeklaration / Färg / lim / lösningsmedel (hvitt papir)

- 2) Risk och Innehållsdeklaration/Kjemisk tekn. produkter (lyserødt papir)

Disse skjema har blitt utviklet etterhvert, hvilket vil fremgå av de forskjellige skjematyper som finnes i mappen: Flygmotor AB.

- 3) Etikettlister
- 4) Kartotek kort
- 5) Et rikelig utvalg av selvklebende etiketter (plast) med ferdige tekster (sort tekst på gul bunn).

For å vise "Granskningsgruppens" arbeide er det vedlagt (i "Flygmotormappen") et utfylt skjema (Risk och Innehållsdeklaration / Färg, lim, løsningsmedel (1.6.65). Vær oppmerksom på at det her foreligger et "tenkt eksempel" - altså ingen av de der gitte navn, opplysninger m.m. prisgir en bestemt vare. Unntatt tall og bokstaverne i rødt i "Köparens etikettering" er hele teksten tenkt utfylt av "Tilverkaren, Leverandören" - Selgeren i siste instans og på hans ansvar. "Granskningsgruppen" fastsetter i sitt møte etiketteringen for all bruk i noen bedrifter. Tallene og bokstaverne refererer seg til "Etiketteringslisten" (3). Samtidig påføres kartotek kortene de nødvendige etiketter (se vedlagte mønster, som ikke refererer seg til det tenkte eksempel nevnt foran).

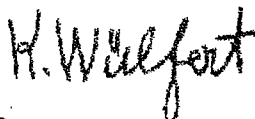
Disse etiketterte kartotek kort går videre via $D_1 - D_3 - D_4$ til "F-Förräds kort skrives og "Påklist av etikett" (på kortene) og derfra videre til "Förråd + selve påklistring av etikett på beholderne. For riktig gjennomføring av dette svarer förråds-lagerformannen. Han har til disposisjon samtlige nødvendige etiketter (i meterlange ruller). Ved avtappingen skal også de beholdere som varen tappes ned i, være korrekt etikettert. Utgiftene til dette arbeide er mindre enn det beløp et sykehusopphold vil koste for et par mann i noen dager.

Man må ha sett Flygmotor AB's kjempelager av kjemikalier, hvor hver eneste hyllemeter var fylt med korrekt merkede beholdere i første-klasses orden, og oversiktlig, og uten søl på gulvet. Sammenligningen av tekstene på de påklistrede etiketter med den av YSAM-systemet foreslåtte "merkning", er en overbevisende demonstrasjon av YSAM-systemets utilstrekkelighet. Det trenges ingen fantasi for å komme til den konklusjon at YSAM-systemet er en fattig illusjon sett i relasjon til dagens sosiale og sikringsmessige krav.

Det var under "Giftnämndens" møte full anledning til å diskutere samtlige spørsmål av aktuell interesse. Det samme var tilfelle ved møte i "Granskningsgruppen", som ble holdt etter lunch. Her var det anledning til å stille en rekke spørsmål av praktisk natur.

Etterpå ble det anledning til å besøke den galvaniske avdeling og maskinverkstedene med sine sprøytekabiner, cyanidherdningsbad m.m. De svenske ingeniører besvarte også teknisk-preventive spørsmål: Antall vifter, frisk lufttilførsel, luftforvarming, luftinntakenes beliggenhet o.s.v. Det var nesten utrolig hvor godt de ansvarlige verneingeniørene var orientert om de minste detaljer i denne store bedrift.

Oslo, den 4. mars 1967.

K. Wulfert